

УДК 001.102+02+930.25]:378.147.091.33-027.22-048.78
DOI: 10.31866/2616-7654.12.2023.293574

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 ІБАС У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Надія Бачинська,
кандидатка педагогічних наук, професорка,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: n.bachynska17@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3912-7108

Метою статті є визначення поетапного удосконалення професійних компетентностей в умовах практики здобувачами першого рівня освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» відповідно до стандарту та освітньо-професійних програм, розроблених кафедрою інформаційних технологій Київського національного університету культури і мистецтв.

Методи дослідження базувались як на загальнонаукових, так і спеціальних методах. Застосування аналізу та синтезу дало можливість проаналізувати теоретичне підґрунтя дослідження. Системний і структурно-функціональний методи дозволили всебічно розглянути особливості організації практики на різних освітніх рівнях. Аргументація висновків і наукових положень здійснена із використанням методу узагальнення та контент-аналізу.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні поетапного формування компетентностей в умовах практики здобувачами першого рівня освіти відповідно до Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а також освітньо-професійних програм «Менеджер бібліотечно-інформаційних систем і технологій», «Документознавець, менеджер органів державної влади та місцевого самоврядування», розроблених на кафедрі інформаційних технологій.

Основні висновки. Перший бакалаврський рівень вищої освіти передбачає опанування здобувачами освітньо-професійної програми, обов'язковою складовою якої є ознайомча, навчальна, виробнича та переддипломна практика. Процес проходження її спрямований на удосконалення, поглиблення та розвиток професійних компетентностей, що формуються під час засвоєння теоретичного матеріалу і практичних занять.

Організація практики на відповідних базах, зокрема в бібліотеках, архівах, інформаційно-аналітичних закладах та інших документально-комунікаційних установах, має ряд переваг та сприяє розвитку інтегральної, загальних та професійних компетентностей.

Ефективність набуття студентом професійних компетентностей залежить від різноманітних факторів, які включають: якість практики, навчальну програму та підтримку керівників, активність здобувача, відповідність практики навчальним цілям, зворотний зв'язок та самооцінку, що, зі свого боку, допомагає майбутнім фахівцям підготуватися до успішної кар'єри, розширює їхні можливості та підвищує впевненість у власних здібностях.

Ключові слова: ознайомча практика; навчальна практика; виробнича практика; переддипломна практика; здобувач освіти; освітньо-професійна програма; стандарт; професійні компетентності; спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

ВСТУП

Практика здобувачів освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (далі – спеціальність 029) є однією з найважливіших складових навчального процесу, що спрямована на розвиток професійних компетентностей у майбутніх фахівців. Сучасні цифрові трансформації в суспільстві інтенсивно впливають на зміст вищої освіти, зумовлюючи необхідність збільшення у ній частки практичної підготовки та забезпечення професійно орієнтованого навчання з метою становлення здобувачів як творчих, ініціативних, самодостатніх особистостей і професіоналів.

Всі види практики – ознайомча, навчальна, виробнича, переддипломна (далі – практика) реалізуються шляхом співпраці кафедри інформаційних технологій Київського національного університету культури і мистецтв із бібліотечно-інформаційними, інформаційно-аналітичними центрами та документно-комунікаційними установами. Завдяки чітко організованій практиці відбувається поглиблення отриманих здобувачами знань із освітніх компонент, що вивчаються, та удосконалення набутих компетентностей.

Нині актуалізується розроблення нових підходів до організації проходження практики здобувачами вищої освіти з метою підготовки конкурентоздатних професіоналів, а також вироблення у них цифрової та медіаграмотності, напрацювання навичок роботи з електронними інформаційними ресурсами, підвищення інтересу до професії, розвитку творчих здібностей та умінь. Вищезазначене потребує вирішення завдань зі створення ефективних організаційних засад проходження практики як невід'ємної компоненти вищої освіти відповідно до сучасних вимог.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ

У наукових публікаціях, присвячених проблемі організації практики здобувачів освіти, окреслюються різні підходи до її змісту, організації, оцінки результатів та ролі у підготовці професіоналів. У наукових працях із цієї тематики підкреслюється необхідність набуття освітою інноваційного характеру та підвищення практичності знань, відзначається роль науково-педагогічних працівників та доцільність їх неперервної професійної освіти (Зязюн, 2000). Проблемні питання практичної підготовки та шляхи вдосконалення її організаційних засад досліджували М. Васирина та В. Майборода (2010). Професіоналізація студентів проаналізована О. Бутиліною та А. Кудринською (2015), автори звернули увагу на модифікацію практичної підготовки у відповідності до динамічних змін, які відбуваються у суспільстві, оволодіння студентами вміннями та навичками прийняття рішень у найрізноманітніших ситуаціях невизначеності та суперечностей. Мотивацію та стимулювання здобувачів освіти до навчання запропоновано А. Коноваленко (2007), яка наголосила на необхідності зосередження уваги з результатів практики на процесі її проходження шляхом зміни вимог до змісту звіту та запровадження чіткого контролю за студентами з боку керівників.

Р. Лісна і В. Тригуб (2012) визначили специфіку формування та поняття «професійна компетенція» як комплекс знань, умінь і навичок, що здобуваються в процесі практики. Слушною є думка Л. Рябовол (2019), яка зазначає, що практика студентів на виробництві не тільки допомагає набутти необхідних знань, умінь та навичок, а сприяє формуванню мотивації до навчання, оскільки студенти зму-

шені знаходити шляхи вирішення реальних проблем, що виникають у процесі роботи бази практики. Вплив виробничої практики на формування професійних компетентностей майбутнього фахівця, а також зарубіжний досвід у цій сфері проаналізовано Д. Колтишевою (2019) та О. Жук (2013).

Аналіз представлених та інших робіт свідчить про те, що в науковому дискурсі проблема організації та проходження практики на першому освітньому (бакалаврському) рівні підготовки здобувачів освіти є предметом уваги дослідників різних галузей знань.

Зміст, особливості організації практики здобувачів освіти спеціальності 029 проаналізовано в наукових розвідках В. Бабича, Н. Бачинської, І. Гузій, І. Давидової, Г. Ермолаєвої, Л. Прокопенко, З. Свердлик, С. Шуляк та ін.

Зокрема, у своїх статтях, виступах на наукових конференціях В. Бабич наголошував, що підготувати висококваліфікованих фахівців можливо лише спільними зусиллями факультету та провідних установ бібліотечно-інформаційної галузі. З метою наближення навчального процесу до умов і потреб виробництва, підвищення якості навчального процесу на факультеті слід розвивати творчі зв'язки, укладати угоди з бібліотеками та установами щодо співпраці у підготовці майбутніх фахівців (Бабич, 1991). Зміни у підходах до організації практики окреслила І. Давидова (2004).

В наукових публікаціях останніх років розкриваються проблеми, які виникають під час проходження різних видів практики (Прокопенко, 2018, 2019а, 2019б), вплив практики на формування професійних компетентностей (Свердлик, 2017), особливості набуття знань, умінь та навичок (Гузій, 2020). Проходження практики на базі бібліотек і визначення переваг побудови тісних взаємозв'язків бібліотек та університету для підвищення ефективності освітнього процесу розкрила С. Шуляк (2021).

Становлення студента як професіонала під час проходження виробничої практики визначила Н. Бачинська (2022), акцентуючи увагу на її ролі у професіоналізації – процесі становлення фахівця, невід'ємною частиною якої є бачення своєї професії у тісному взаємозв'язку з багатьма соціальними складниками, знання вимог до професії, усвідомлення її змісту, швидка орієнтація серед виробничих завдань та здатність їх вирішувати в суспільних мінливих умовах. Авторка наголосила: «практика як структурна складова освітньо-професійного простору ЗВО відповідає початковому етапу професіоналізації і є процесом залучення особистості до професійної діяльності та вдосконалення в одному з її напрямів, є засобом адаптації студентів до професійної діяльності, сприяє розвитку професійної культури, інноваційності професійної діяльності, освоєнню професійних цінностей, ідентифікації поведінки з нормами професійної етики» (Бачинська, 2023).

Таким чином, нами визначено, що науковий доробок у сфері проходження практики здобувачами освіти у різних галузях є значним, проте організація та проведення практики спеціальності 029, її специфіка на сьогодні мало досліджені, що обумовлює необхідність проведення подальшого вивчення особливостей, організаційних засад і її ролі у формуванні професійних компетентностей майбутнього фахівця.

У процесі дослідження було проаналізовано наукові праці, нормативно-правові акти, які регулюють питання організації практики здобувачів, а також локальні нормативні акти Київського національного університету культури і мистецтв (далі – КНУКіМ).

Метою статті є визначення поетапного поглиблення професійних компетентностей в умовах практики здобувачами першого рівня освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» відповідно до стандарту та освітньо-професійних програм, розроблених кафедрою інформаційних технологій КНУКіМ.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При підготовці цієї статті використовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. Застосування методу аналізу та синтезу дало можливість проаналізувати стан наукової розробленості проблеми організації практики здобувачів освіти та узагальнити джерельну базу дослідження. Системний і структурно-функціональний методи дозволили всебічно розглянути особливості організації практики здобувачів освіти. Метод прогнозування дав змогу окреслити шляхи удосконалення організаційних засад проходження практики. Аргументація висновків і наукових положень здійснена із застосуванням методу узагальнення та контент-аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практика є важливою складовою набуття професійних вмінь і навичок здобувачами освіти, оскільки надає їм можливість поглиблювати, перевіряти та використовувати набуті теоретичні знання, практичний досвід і поетапно здійснювати входження в професію.

Установи культури, документно-комунікаційні та інформаційно-комунікаційні заклади, що є базами практики у співпраці із закладами вищої освіти, мають спільний інтерес щодо якісної та ефективної організації підготовки майбутніх фахівців, адже шляхом об'єднання навчальних цілей і потреб баз практики можна забезпечити результативну підготовку здобувачів освіти, мотивувати їх удосконалювати свої знання, набувати досвід та розвивати інтерес до обраної професії.

Визначаючи бази практики за спеціальністю 029, відповідно до освітньо-професійних програм, за якими здійснюється підготовка фахівців, керівництво кафедри інформаційних технологій КНУКіМ укладає угоди з тими установами та закладами, які є потенційними роботодавцями і входять у число стейкхолдерів освітньо-професійної програми. Як правило, це бібліотечно-інформаційні, інформаційно-аналітичні центри, документно-комунікаційні установи. Зауважимо на основних моментах проходження практики на відповідній базі:

- по-перше, здобувачі мають змогу використовувати свої теоретичні знання у виробничих ситуаціях, що допомагає усвідомити їх практичне застосування;
- по-друге, практиканти отримують можливість розвивати свої професійні та комунікаційні навички (робота в команді, розв'язання виробничих проблем), що сприяє їхній підготовці до майбутньої професійної кар'єри;
- по-третє, відбувається знайомство із фахівцями галузі, є можливість встановлювати контакти та створювати мережу професійних зв'язків;
- по-четверте, практика дозволяє отримати реалістичне уявлення про обрану професію, ознайомитись із повсякденною роботою у цій галузі, її викликами та можливостями.

Отже, база практики виступає основою для удосконалення та розвитку професійних компетентностей як інтегральних, загальних, так і спеціальних, які формуються

у здобувачів під час вивчення компонент освітньо-професійної програми, що значно підвищує конкурентоспроможність майбутнього фахівця на ринку праці.

Перелік професійних компетентностей, які має набути здобувач, визначені робочими програмами кожного окремого виду практики відповідно до освітньо-професійної програми та базується на стандартах вищої освіти.

Так, стандартами вищої освіти за спеціальністю 029 першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 № 1378, визначено інтегральну, загальні та спеціальні компетентності (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Зокрема, інтегральна компетентність передбачає «здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» (Міністерство освіти і науки України, 2018).

До загальних компетентностей відносяться: здібність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання і розуміння предметної області та професійної діяльності; вміння спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, а також іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікативних технологій; ініціативність у пошуку, опрацюванні та аналізі інформації з різних джерел; спроможність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; можливість працювати в команді; майстерність спілкування із представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); бажання реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Інтегральна та загальні компетентності, які визначені Стандартом, здобуваються та закріплюються під час проходження всіх видів практики, як-от ознайомча, навчальна, виробнича та переддипломна. Щодо спеціальних компетентностей, то їх формування відбувається під час вивчення компонент освітньо-професійної програми, практика ж слугує їх засвоєнню, удосконаленню та поглибленню.

Як приклад наведемо удосконалення компетентностей згідно з освітньо-професійними програмами: «Менеджер бібліотечно-інформаційних систем і технологій», «Документознавець, менеджер органів державної влади та місцевого самоврядування». Зокрема, під час ознайомчої практики на першому курсі здобувачі знайомляться з діяльністю бази практики, при цьому закріплюють знання освітніх компонент, передбачених в ОПП першого року навчання, а саме: «Вступ до фаху», «Бібліотекознавство», «Інформаційні системи, технології та мережі» та інші. Метою ознайомчої практики здобувачів I курсу є знайомство з історією підприємства, організації, закладу, його структурою і основними видами діяльності.

Результатом – усвідомлення майбутньої сфери діяльності, вдосконалення та розширення отриманих теоретичних знань із загальних та спеціальних дисциплін; збільшення мотивації студентів до навчання (Вчена рада Київського національного університету культури і мистецтв, 2019).

Метою навчальної практики, яку проходять студенти на другому курсі, є підготовка здобувачів до майбутньої роботи шляхом набуття професійних знань та практичних вмінь, напрацювання навичок самостійно приймати рішення під час виконання робочих завдань. Зміст навчальної практики включає виконання практикантами різного виду робіт, серед яких: ознайомлення студентів з основними напрямками діяльності та структурою бази практики, з'ясування специфіки роботи її підрозділів; вивчення методів та технологій опрацювання та зберігання документів; оволодіння навичками ведення документації.

В процесі навчальної практики компетентності, сформовані під час лекційних та практичних занять освітніх компонент «АСОД», «Стандартизація та сертифікація за фаховим спрямуванням», «Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи», «Документні ресурси бібліотек», «Нормативне забезпечення діяльності діловодних і архівних служб», «Практикум роботи з документами», «Теорія і практика референтської діяльності», удосконалюються, поглиблюються, розвиваються у відділах національних, державних, обласних універсальних, міських публічних бібліотек, таких як каталогізування, лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем, інформаційних технологій, формування документних ресурсів та ін. Серед спеціальних компетентностей, що зазначені у Стандарті, під час навчальної практики удосконалюються ті, які відповідають діяльності відділів, де проходять практику здобувачі, а саме: здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах; вміння використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв; спроможність використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві та мобільні технології для вирішення професійних завдань; здібність аналізувати закономірності розвитку, документно-інформаційних потоків та масивів як штучно створеної підсистеми соціальних комунікацій; можливість використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, організувати електронні бібліотеки та архіви (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Метою виробничої практики, яка здійснюється на третьому курсі, є формування у здобувачів професійних навичок, умінь приймати самостійні рішення на конкретній ділянці роботи в реальних виробничих умовах при виконанні обов'язків, властивих їх майбутній професії, організаційно-управлінській і суспільній діяльності. Реалізуються поставлені перед практикою цілі шляхом самостійного вивчення діяльності організацій, підприємств і установ. Завданням виробничої практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення циклу дисциплін (Вчена рада Київського національного університету культури і мистецтв, 2019).

Проходячи виробничу практику, здобувачі працюють у відділах довідково-інформаційного обслуговування, документів іноземними мовами, електронної бібліотеки, обслуговування користувачів, соціально-культурної діяльності, чи-

тальних залах, науково-бібліографічному тощо, закріплюючи знання з таких компонент, як «Інформаційний сервіс», «Бібліографічна діяльність», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Дистантне бібліотечне обслуговування», «Електронне урядування та електронна демократія», «Електронний документообіг», «Теорія і практика архівної справи», «Спеціальні системи документації» та інших. Вони удосконалюють сформовані компетентності, серед яких першочерговими є: вміння підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації; здатність впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ; здібність проєктувати та створювати документно-інформаційні ресурси, продукти та послуги; спроможність опанувати і використовувати технології електронного урядування та електронного документообігу.

На четвертому, завершальному курсі бакалаврату практика здебільшого відбувається у відділах бібліотек, діяльність яких пов'язана із функціями управління, науково-дослідною та методичною роботою. Здобувачі удосконалюють знання з таких компонент, як «Менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності», «Адвокація в галузі бібліотекознавства», «Консервація і збереження документів», «Інформаційний супровід державної політики», «Реклама інформаційних ресурсів», «Електронні бібліотеки», «Інформаційний консалтинг», «Інформаційний моніторинг», «Електронні послуги, в тому числі електронне адміністрування» та інших. При цьому вони розвивають наступні компетентності: здатність створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів; вміння використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури; здібність адмініструвати соціальні мережі, електронні бібліотеки та архіви; спроможність створювати, наповнювати та забезпечувати функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі інтернет.

Протягом навчання на бакалавраті та під час проходження всіх видів практики для здобувачів є компетентності, які вони удосконалюють та поглиблюють із року в рік, серед яких ми виокремлюємо: здібність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, постійного підвищення рівня інформаційної культури; вміння опанувати та застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності.

Таким чином, набуття професійних компетентностей у процесі навчання та проходження практики за спеціальністю 029, що зазначені Стандартом, повною мірою опановуються та удосконалюються майбутніми фахівцями.

Водночас ми погоджуємось із думкою О. Матвієнко та М. Цивіна (2017), які зауважили, що існуючі стандарти не можуть охопити всі важливі вимоги до фахівця, і, незважаючи на те, що на сьогодні виникають нові ролі інформаційних фахівців, у зазначених документах вони не відображаються, а сформульований перелік вмінь є недостатнім. Адже його, на нашу думку, можна розширювати, удосконалювати відповідно до трансформації та модернізації інформаційних закладів, до прикладу надвичайно важливим є вміння взаємодіяти з різними категоріями користувачів.

Важливість формування комунікативних здібностей у здобувачів також підтверджує соціологічне онлайн-опитування в межах освітньо-наукового проєк-

ту «Випускник очима роботодавця», проведене кафедрою цифрових комунікацій та інформаційних досліджень Харківської державної академії культури (ХДАК), в якому доведено, що в сучасному суспільстві особливого значення набувають комунікація, спілкування, домовленості між людьми, взаємоповага, взаємодовіра. Це особливо важливо для випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», які мають професійно комунікувати у фаховому і соціальному середовищах. Освітня діяльність стає загальним майданчиком для розвитку і здобувачів, і викладачів, і роботодавців на базі їхніх спільних зусиль, а професійна діяльність – простором, у якому поглиблюється комунікативна взаємодія молодих спеціалістів і роботодавців, котрі обопільно потребують особистісного і професійного зростання впродовж усього життя (Кушнарєнко & Соляник, 2023).

Одним із важливих завдань, яке стосується як особливостей проходження практики, так і навчання в цілому, є погодження професійних компетентностей, відображених в освітньо-професійних програмах із потенційними роботодавцями, які сьогодні, як зазначають Н. Кушнарєнко і А. Соляник (2023), перетворюються з пасивних споглядачів на активних учасників (стейкхолдерів) освітнього процесу, залишаючи за собою функцію оцінювання ступеня сформованості загальних і професійних компетенцій випускників.

Як зазначає О. Ющенко та В. Базар (2019), існують також дискусії щодо переліку необхідних навчальних дисциплін для підготовки фахівців спеціальності 029 та наявності чи відсутності доцільності зробити його єдиним та обов'язковим для всіх закладів вищої освіти. Виходячи із дослідження особливостей набуття професійних компетентностей здобувачами цієї спеціальності, проведеного спеціалістами, можна зробити висновок, що доцільно запроваджувати ті освітні компоненти, зміст яких відповідає вимогам сучасного ринку праці, до знань, умінь і навичок фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

При організації всіх видів практики для ефективного їх проходження з метою удосконалення, поглиблення та розвитку професійних компетентностей, керівники практики від кафедри із залученням керівників від баз-практики прагнуть до її якісної організації, що супроводжується робочою програмою та іншими нормативними документами, завдання в яких відповідають освітнім компонентам ОПП, процесу та діяльності структурних підрозділів бази практики, активізують та стимулюють здобувачів до активної участі у практиці, підтримують зворотний зв'язок із практикантами, а саме:

– *якість практики*, якщо здобувач бере активну участь у розв'язанні виробничих завдань, працює над реальними проектами під керівництвом досвідчених фахівців, це сприяє кращому розвитку його професійних компетентностей, що є свідченням якісної організації практики;

– *програма практики та підтримка керівників*, існування структурованої програми практики, спрямованої на розвиток певних компетентностей, може значно покращити її ефективність. Крім того, наявність компетентних керівників, які надають здобувачам кваліфіковані консультації, також важлива у засвоєнні необхідних знань і навичок;

– *активна участь здобувача*. Здобувач повинен бути активним, зацікавленим і виявляти ініціативу під час виконання завдань та здобуття знань. Чим активні-

ше здобувач залучається до практики, тим більше можливостей він має для набуття компетентностей;

– *відповідність практики навчальним цілям.* Практика повинна бути налаштована таким чином, щоб допомогти здобувачам розвивати певні компетентності, які є необхідними для їхньої майбутньої кар'єри. Якщо практика не відповідає навчальним цілям, вона може бути менш ефективною;

– *зворотний зв'язок від керівників та самооцінка.* Регулярний зворотний зв'язок від керівників та спостереження за власним прогресом можуть допомогти здобувачам усвідомити свої сильні та слабкі сторони. Це дає можливість сконцентруватися на поліпшенні навичок та продуктивно використовувати свій час у процесі практики.

Вбачається доцільним зобов'язати студентів у письмових звітах про практику висвітлювати проблеми, з якими вони стикаються, оскільки це допоможе відображати, аналізувати і вирішувати конкретні проблеми, удосконалювати навички та отримувати підтримку і зворотний зв'язок.

ВИСНОВКИ

Перший бакалаврський рівень вищої освіти передбачає опанування здобувачами освітньо-професійної програми, обов'язковою складовою якої є ознайомча, навчальна, виробнича та переддипломна практика. Процес проходження її спрямований на удосконалення, поглиблення і розвиток професійних компетентностей, що формуються під час засвоєння теоретичного матеріалу та практичних занять.

Організація практики на відповідних базах, зокрема в бібліотеках, архівах, інформаційно-аналітичних закладах та інших документально-комунікаційних установах, має ряд переваг, сприяє розвитку інтегральної компетенції, яка спрямовує на розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, загальних компетентностей. Серед них можливість розвивати свої професійні навички, зокрема, комунікацію, роботу в команді, креативне мислення, вміння вирішувати проблеми, можливість використання теоретичних знань у реальних ситуаціях, знайомство з фахівцями своєї галузі, отримання чіткого уявлення про обрану професію тощо. У процесі розвитку спеціальних компетенцій поглиблюються здатність до аналізу та систематизації інформації, вміння працювати з документами, використовувати інформаційні технології, комунікаційні та організаційні навички, здібність орієнтуватись на користувача, працювати в команді, опанування знанням професійної етики, навичок критичного мислення та розв'язання конкретних завдань.

Ефективність набуття студентом професійних компетентностей залежить від різноманітних факторів, які включають: якість практики, навчальну програму, підтримку керівників, активність здобувача, відповідність практики навчальним цілям, зворотний зв'язок та самооцінку, що, зі свого боку, допомагає майбутнім фахівцям підготуватися до успішної кар'єри, розширює їхні можливості та підвищує впевненість у власних здібностях.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бабич, В. С. (1991). Удосконалення практичної підготовки майбутніх спеціалістів – спільна турбота інституту і бібліотек. В *Сучасний читач і бібліотека* (с. 89–93). Державна бібліотека України.
- Бачинська, Н. (2022). Концептуальні основи розвитку спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Український інформаційний простір*, 2(10), 280–292. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.270016>
- Бачинська, Н. (2023). Практична підготовка студентів як складова освітньо-професійного простору закладу вищої освіти: традиції та інновації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 79–85. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276772>
- Бутиліна, О. В., & Кудринська, А. І. (2015). Навчальна практика як чинник професіоналізації студентів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 1(68), 182–190.
- Василина, М., & Майборода, В. (2010). Актуальні проблеми практичної підготовки студентів вищої школи України. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2, 233–237.
- Вчена рада Київського національного університету культури і мистецтв. (2019, 29 березня). *Положення про проведення практики студентів і аспірантів Київського національного університету культури і мистецтв* (Протокол № 48). Київський національний університет культури і мистецтв. https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/norm_documents/polozhennya_pro_provedenya_praktiki.pdf
- Гузій, І. С. (2020). *Інтегративний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи* [Дисертація доктора філософії, Національний університет «Львівська політехніка»].
- Давидова, І. О. (2004, 25–26 травня). Бібліотечна освіта: зміна моделей підготовки фахівців. В *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики* [Матеріали конференції] (с. 194–196). Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв.
- Жук, О. І. (2013). Професійна підготовка інженерів у США: традиції та інновації. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2, 83–87.
- Зязюн, І. А. (Ред.). (2000). *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* [Монографія]. Віпол.
- Колтишева, Д. С. (2019). Зарубіжний досвід інтеграції виробничої практики у навчання. *Гуманітарний корпус*, 29, 55–56.
- Коноваленко, А. С. (2007). Проблеми мотивації студентів при проходженні виробничої практики в умовах формування економіки, заснованої на знаннях. В *Стратегії розвитку України в глобальній середі* [Матеріали конференції] (с. 88–90). <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/5582/1/0088-52-54.pdf>
- Кушнарєнко, Н. М., & Соляник, А. А. (2023). Вектори розвитку ефективної співпраці освітян та працедавців у системі підготовки бібліотечних фахівців. *Вісник Харківської державної академії культури*, 63, 72–87. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.05>
- Лісна, Р. П., & Тригуб, В. О. (2012). Формування професійної компетенції у процесі практичного навчання. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2(13), 330–334.
- Матвієнко, О., & Цивін, М. (2017). Проблеми професійного спрямування за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Вісник Книжкової палати*, 11, 29–33.
- Міністерство освіти і науки України. (2018, 12 грудня). *Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти* (Наказ № 1378). <https://mon.gov.ua/storage/>

- app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot. ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf
- Прокопенко, Л. І. (2018, 30 листопада). Бібліотека як сучасна освітня платформа у практичній підготовці фахівців бібліотечно-інформаційної сфери. В *Бібліотека: місце традицій, простір інновацій* [Матеріали круглого столу] (с. 77–79). Видавничий центр КНУКіМ.
- Прокопенко, Л. І. (2019а). Ознайомча практика студентів кафедри інформаційних технологій як запорука професійного становлення майбутніх фахівців бібліотечної галузі. В *Стан та перспективи розвитку культурологічної науки* [Матеріали конференції] (с. 134–136). Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв. <http://libs.mfkukim.mk.ua/jspui/handle/123456789/1303>
- Прокопенко, Л. І. (2019б, 16–18 травня). Навчальна практика студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» як чинник формування інтересу до бібліотечно-інформаційної галузі. В *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* [Матеріали конференції] (с. 135–136). Видавництво Ліра-К.
- Рябовол, Л. Т. (2019). Професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти: деякі загальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Педагогічні науки*, 5, 307–313. <https://doi.org/10.33251/2522-1477-2019-5-307-313>
- Свердлик, З. М. (2017). Практикоорієнтоване викладання дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність» як спосіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 18–25.
- Шуляк, С. О. (2021, 17 листопада). Інтеграція теорії та практики як сегмент модернізації вищої бібліотечної освіти (на прикладі роботи ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»). В *Стан та перспективи розвитку культурологічної науки* [Матеріали конференції] (с. 41–43). Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв.
- Ющенко, Л. О., & Базар, В. О. (2019). Формування професійних компетентностей фахівців спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у ЗВО I-II рівнів акредитації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 4, 84–90. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2019.189855>

REFERENCES

- Academic Council of the Kyiv National University of Culture and Arts. (2019, March 29). *Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv i aspirantiv Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv* [Regulations on the practice of students and postgraduate students of the Kyiv National University of Culture and Arts] (Protocol No. 48). Kyiv National University of Culture and Arts. https://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/norm_documents/polozhennya_pro_provedenya_praktiki.pdf [in Ukrainian].
- Babych, V. S. (1991). Udoskonalennia praktychnoi pidhotovky maibutnix spetsialistiv – spilna turbota instytutu i bibliotek [Improvement of practical training of future specialists – a common concern of the institute and libraries]. In *Suchasnyi chytach i biblioteka* [Modern reader and library] (pp. 89–93). State Library of Ukraine [in Ukrainian].
- Bachynska, N. (2022). Kontseptualni osnovy rozvytku spetsialnosti "Informatsiina, bibliotечna ta arkhivna sprava" [Conceptual foundations of the specialty "Information, library and archival affairs"]. *Ukrainian Information Space*, 2(10), 280–292. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.10.2022.270016> [in Ukrainian].
- Bachynska, N. (2023). Praktychna pidhotovka studentiv yak skladova osvitno-profesiinoho prostoru zakladu vyshchoi osvity: tradytsii ta innovatsii [Practical training of students

- as a component of the educational and professional space of the Institution of higher education: traditions and innovations]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 79–85. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276772> [in Ukrainian].
- Butylina, O. V., & Kudrynska, A. I. (2015). Navchalna praktyka yak chynnyk profesionalizatsii studentiv [Educational practice as a factor of students' professionalization]. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 1(68), 182–190 [in Ukrainian].
- Davydova, I. O. (2004, May 25–26). Bibliotekna osvita: zmina modelei pidhotovky fakhivtsiv [Library education: changing models of specialist training]. In *Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: problemy nauky, osvity, praktyky* [Documentary studies. Library science. Information activity: problems of science, education, practice] [Conference proceedings] (pp. 194–196). State Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].
- Huzii, I. S. (2020). *Intehratyvnyi pidkhid do profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv informatsiinoi, biblioteknoi ta arkhivnoi spravy* [An integrative approach to the professional training of future specialists in information, library and archival affairs] [Doctoral Dissertation, Lviv Polytechnic National University] [in Ukrainian].
- Koltysheva, D. S. (2019). Zarubizhnyi dosvid intehratsii vyrobnychoi praktyky u navchannia [Foreign experience of integration of production practice in education]. *Humanitarian Corpus*, 29, 55–56 [in Ukrainian].
- Konovalenko, A. S. (2007). Problemy motyvatsii studentiv pry prokhozheni vyrobnychoi praktyky v umovakh formuvannia ekonomiky, zasnovanoi na znanniakh [Problems of motivating students during industrial practice in the conditions of the formation of a knowledge-based economy]. In *Strategii razvitiia Ukrainy v globalnoi srede* [Strategies for the development of Ukraine in a global environment] [Conference proceedings] (pp. 88–90). <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/5582/1/0088-52-54.pdf> [in Ukrainian].
- Kushnarenko, N. M., & Solianyuk, A. A. (2023). Vektory rozvytku efektyvnoi spivpratsi osvitan ta pratsedavtsiv u systemi pidhotovky biblioteknykh fakhivtsiv [Development vectors of effective cooperation between education field workers and employers in the training system of library specialists]. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 63, 72–87. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.063.05> [in Ukrainian].
- Lisna, R. P., & Tryhub, V. O. (2012). Formuvannia profesiinoi kompetentsii u protsesi praktychnoho navchannia [Formation of professional competence in the process of practical training]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2(13), 330–334 [in Ukrainian].
- Matviienko, O., & Tsyvin, M. (2017). Problemy profesiinoho spriamuvannia za spetsialnistiu "Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava" [Problems of professional orientation in the speciality "Information, Library and Archival Affairs"]. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 29–33 [in Ukrainian].
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018, December 12). *Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 029 "Informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava" dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity* [On approval of the standard of higher education in the speciality 029 "Information, Library and Archival Affairs" for the first (bachelor's) level of higher education] (Order No. 1378). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/029-Inform.bibliot.ta.arkh.spr-bakalavr.28.07.pdf> [in Ukrainian].
- Prokopenko, L. I. (2018, November 30). Biblioteka yak suchasna osvitnia platforma u praktychnii pidhotovtsi fakhivtsiv bibliotekno-informatsiinoi sfery [The library as a modern educational platform in the practical training of library and information specialists]. In *Biblioteka: mistse tradytzii, prostir innovatsii* [Library: a place of tradition, a space for innovation] [Roundtable materials] (pp. 77–79). KNUCA Publishing Centre [in Ukrainian].
- Prokopenko, L. I. (2019a). Oznaiomcha praktyka studentiv kafedry informatsiinykh tekhnolohii yak zaporuka profesiinoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv biblioteknoi haluzi

- [Introductory practice of students of the Department of Information Technology as a guarantee of professional development of future specialists in the library industry]. In *Stan ta perspektyvy rozvytku kulturolohichnoi nauky* [The state and prospects of development of cultural studies] [Conference proceedings] (pp. 134–136). Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts. <http://libs.mfknukim.mk.ua/jspui/handle/123456789/1303> [in Ukrainian].
- Prokopenko, L. I. (2019b, May 16–18). Navchalna praktyka studentiv spetsialnosti 029 "Informatsiina, biblioteczna ta arkhivna sprava" yak chynnyk formuvannia interesu do bibliotечно-informatsiinoi haluzi [Educational practice of students of specialty 029 "Information, library and archival work" as a factor in the formation of interest in the library and information field]. In *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti* [Information, communication and knowledge management in a globalized world] [Conference proceedings] (pp. 135–136). Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].
- Riabovol, L. T. (2019). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv u zakladakh vyshchoi osvity: deaki zahalni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Professional training of specialists in higher education institutions: some general problems and ways of their solution]. *Scientific Bulletin of Flight Academy. Section: Pedagogical Sciences*, 5, 307–313. <https://doi.org/10.33251/2522-1477-2019-5-307-313> [in Ukrainian].
- Shuliak, S. O. (2021, November 17). Intehratsiia teorii ta praktyky yak sehment modernizatsii vyshchoi bibliotечноi osvity (na prykladi roboty VP "Mykolaivska filiiia Kyivskoho natsionalnogo universytetu kultury i mystetstv") [Integration of theory and practice as a segment of the modernization of higher library education (on the example of the work of the VP "Mykolaiv Branch of the Kyiv National University of Culture and Arts")]. In *Stan ta perspektyvy rozvytku kulturolohichnoi nauky* [The state and prospects of the development of cultural science] [Conference proceedings] (pp. 41–43). Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts [in Ukrainian].
- Sverdlyk, Z. M. (2017). Praktykooiientovane vykladannia dystsypliny "Informatsiino-analitychna diialnist" yak sposib formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z informatsiinoi, bibliotечноi ta arkhivnoi spravy [Practice-oriented teaching of the academic discipline "Informational and analytical activity" as a way of forming professional competence of future specialists in information, library and archival studies]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 18–25 [in Ukrainian].
- Vasylyna, M., & Maiboroda, V. (2010). Aktualni problemy praktychnoi pidhotovky studentiv vyshchoi shkoly Ukrainy [Actual problems of practical training of students of higher education in Ukraine]. *Problems of Modern Teacher Training*, 2, 233–237 [in Ukrainian].
- Yushchenko, L. O., & Bazar, V. O. (2019). Formuvannia profesiinykh kompetentnosti fakhivtsiv spetsialnosti "Informatsiina, biblioteczna ta arkhivna sprava" u ZVO I-II rivniv akredytatsii [Formation of professional competences of specialists in "Information, library and archive studies" in hei of i-ii levels of accreditation]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 84–90. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2019.189855> [in Ukrainian].
- Zhuk, O. I. (2013). Profesiina pidhotovka inzheneriv u SSHa: tradytsii ta innovatsii [Professional training of engineers in higher educational system of the USA: traditions and innovations]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina"*, 2, 83–87 [in Ukrainian].
- Ziazium, I. A. (Ed.). (2000). *Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuky, perspektyvy* [Continuous professional education: problems, searches, prospects] [Monograph]. Vipol [in Ukrainian].

UDC 001.102+02+930.25]:378.147.091.33-027.22-048.78

Nadiia Bachynska,
PhD in Pedagogical Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: n.bachynska17@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3912-7108

IMPROVING THE PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS OF THE SPECIALTY 029 IBAS (ILAS) IN THE PROCESS OF PRACTICE PERFORMING

The aim of the article is to determine step-by-step improving the professional competences of the first education level students in specialty 029 “Information, Library and Archival Studies” in conditions of the practice process, and in accordance with the standard, educational and professional programs elaborated by the Department of Information Technologies at Kyiv National University of Culture and Arts (KNUKIM/KNUCA).

Research methods are based on both general scientific methods and special ones. The use of analysis and synthesis makes it possible to analyze the theoretical research foundation. Systemic and structural-functional methods make it possible to comprehensively study the peculiarities of the practice organization at different educational levels. Argumentation of conclusions and scientific ideas is carried out using the method of generalization and content analysis.

The scientific novelty consists in substantiating the step-by-step competences formation in practice conditions by students of the first education level, in accordance with the Standard of Higher Education of Ukraine: the first level (a Bachelor’s degree), a field of study 02 Culture and Art, specialty 029 “Information, Library and Archival Studies”, as well as educational and professional programs developed at the Department of Information Technologies, namely, “Manager of Library and Information Systems and Technologies”, “Documentation Science Specialist, Manager of State and Local Authorities”.

Main conclusions. The first Bachelor’s degree of higher education requires students to master an educational and professional program. A mandatory component of this program is introductory, educational, productional and pre-diploma practice. The process of practice performing is aimed at improving, deepening and developing professional competencies that are formed during the assimilation of theoretical material and practical classes.

The organization of practice in appropriate bases, particularly, in libraries, archives, information and analytical institutions, and other documentary and communication establishments has a number of advantages, contributes to the development of integral, general and professional competences.

The effectiveness of the students’ acquisition of professional competencies depends on a variety of factors, which include these ones: the quality of practice, the training program and the tutors’ support, the students’ activity, the relevance of practice to educational goals, feedback and self-evaluation, which, in turn, help future specialists to prepare for a successful career, expand their opportunities, and increase confidence in their own abilities.

Keywords: introductory practice; educational practice; productional practice; pre-diploma practice; education seeker; educational and professional program; standard; professional competencies; specialty 029 “Information, Library and Archival Studies”.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2023 р.